

УДК 929:821.163.41.09 Константинова Гаврјушина Л.

ЛИДИЈА КОНСТАНТИНОВНА ГАВРЈУШИНА

(Лидија Константиновна Гаврјушина)

(Москва, 28. III 1956 – Москва, 25. XII 2020)

Када смо у кругу колега и пријатеља 14. септембра 2019. на Катедри за српску књижевност Филолошког факултета у Београду угостили Лидију Гаврјушину и њеног супруга, свештеника Сергија Мацнева,

нисмо могли да претпоставимо да ће то бити наш опроштајни сусрет са Лидијом. Тада смо у дужем дружењу, између осталог, слушали опширно излагање професора Ђорђа Трифуновића о старообредницима у Руској цркви, а као посебан доживљај за све окупљене било је Лидијино певање заједно са супругом старих руских песама. Стари напеви као да су допирали из руских пространстава, времена и душа народа који истанчаном нежношћу исказује радост и тугу, пролазност и вечност. Бројни снимци Лидијиног певања постоје на интернету и остали су да сведоче о њеној преданости да по далеким крајевима Русије сакупља и потом и сама изводи старе напеве. Обилазила је она и усамљена места

руских старообредника по Румунији и Бугарској и истрајавала да забележи њихове обичаје и певање. Ова страна Лидијиног опредељења као да је била годинама за нас скривена јер смо је знали по бављењу средњовековним темама, које је обрађивала саопштавајући их на научним скуповима и у славистичким часописима. За нас је она била пре свега историчар старе српске књижевности и проучавалац веза између српске и руске литературе, што је проистекло из њеног образовања. Средњу школу са низом предмета на енглеском језику завршила је 1973. године. Студије руског језика, лингвистике и србистике окончала је 1979. године на Филолошком факултету Московског државног универзитета. Одбранила је дипломски рад са темом *Царосџавник XIV века и српска хаџоџрафска традиција*. За време студија учествовала је на семинарима за учење српског језика на Филолошком факултету Београдског универзитета, где је 1978–1979. боравила на преддипломским припремама. Њени доласци у Србију били су затим све чешћи на којима је користила пре свега за проучавање средњовековних рукописа, али је радо и редовно обилазила

српске манастире и у њима боравила по неколико дана. Током студија учествовала је у археографским експедицијама у местима Пермске области где живе поморци старообредници. Била је предавач српског језика 1979-1980. године у Московском Инжењерско-грађевинском институту, а затим тамо предавала руски језик као страни. Низ година била је предавач српског језика на курсевима страних језика Министарства иностраних дела и у Дипломатској академији. Истовремено је постала постдипломац Института славистике и балканистике Руске академије наука. Дисертацију кандидата филолошких наука на тему *Житијне нове-сти о Сави Српском и српско-руске књижевне везе (Житијные повести о Савве Сербском и сербско-русские литературные связи)* одбранила је 1986. године под менторством професора Никите Иљича Толстоја. Нажалост, дисертација је остала необјављена, а само неки њени делови искоришћени су као основа за појединачне радове са овом тематиком. Научни сарадник Института славистике Руске академије наука постала је 1988. године, откада се бави проблемима српско-руских књижевних веза, историјом словенских литература, историјом и културом старообредништва, руским фолклором. Узела је учешћа у раду XI међународног савеза слависта у Братислави (1993), VII конгреса балканолога у Солуну (1994), XV међународног савеза слависта у Минску (2013), II и III конгреса фолклориста у Москви (2010, 2014). Редовни је учесник научног скупа слависта Међународног славистичког центра на Филолошком факултету у Београду.

Већ рана интересовања за српску средњовековну књижевност указивала су на Лидијину трајнију, и рекло би се непрестану, тему посвећену руском рукописном наслеђу Теодосијевог *Житија Светиог Саве*. Као нико до тада, она је отворила неслућено широко поље трагања за руским преписима овог Теодосијевог дела и дошла до сазнања које нам је саопштила у новијим разговорима да их већ има преко сто. Своје резултате о овом Теодосијевом саставу у руским преписима саопштила је у неким од својих радова (*Русская рукописная традиция Жития Саввы Сербского; Житие Саввы Сербского в русской агиографии XVI в.; Еще одна русская редакция Жития святого Саввы Сербского*). Остало је још много тога што је имала да проучи о руским преписима *Житија Светог Саве* и да у крајњем резултату приреди његово издање, поводом чега је говорила да је то скоро несавладиво, јер то је изузетан и сложен захват којег би се подухватила. Опсег Лидијиног бављења српским средњовековљем углавном се кретао око писаца XIII и XIV века. Везе старе српске и руске књижевности представљају посебан круг њених радова (*Житие Саввы Сербского в русской агиографии XVI в.; К проблеме исторического развития жанра жития в средневековых литературах Сербии и Руси (сравнительный аспект); Еще одна русская редакция Жития св. Саввы Сербского; Жития преподобного Сергия Радонежского и святителя*

Саввы Сербского в русской агиографии XVI в.; Теодосије Хиландарац и руски књижевници XIII–XIX века – мајсторство приповедача; Св. Савва Сербский и Афон: взгляд из сербского и русского Средневековья; О бојословско-йоейском џумачењу џојма „Закон” и „Блајодеј” у хаји-ојрафским сјисима Доменџијановим). Тема Косовског боја привукла је такође њену пажњу (*Косовски бој у сјароруској књижевности*). Један рад посветила је лирској прози Иве Андрића (*Бој и човек у лирској прози Иве Андрића*). Достигнутом научном зрелошћу тек је могла да се упути ка новим и обухватнијим темама. Својим одласком оставила нам је непомућена сећања на себе као ретко доброг човека, срдачног пријатеља и преданог научника.

Томислав Ж. Јовановић*

Универзитет у Београду – Филолошки факултет
Катедра за српску књижевност са јужнословенским књижевностима
Студентски трг 3
11000 Београд

*tomjovan1@gmail.com